

# PROJEKTPLAN



Projektets namn: Virtuella stängsel under Åländska förhållanden Sökandes namn: Ålands Hushållningssällskap rf.	Projektperiod: 20.3 2020 -15.10.2021 FO-nr: 1054067-6
Kontaktperson: Carin Ekström Befattning: Husdjursrådgivare/projektledare	Telefonnummer: 04573421040 Epost/adress: carin.ekstrom@landsbygd.ax
<b>1. BESKRIVNING</b> Vad skall göras, hur skall det göras och av vem?	
<p>Ålands Hushållningssällskap r.f. vill i samarbete med Sveriges forskningsinstitut RISE genomföra ett projekt där vi testar virtuella stängsel i åländska förhållanden. Projektet ligger som en del i Ålands hållbara livsmedelsstrategi.</p> <p>Vad vill vi göra? Målet med projektet är att undersöka om virtuella stängsel kan vara ett sätt att öka intresset för naturbeten som foder. Projektets fokus ligger inte i framtagandet av själva tekniken. Tekniken finns redan, vi vill endast testa systemet i åländska förhållanden för att säkerställa att det håller måttet enligt Ålands djurskyddslagstiftning. Detta är ny teknik som kan gynna både djurproducenter och det åländska kulturlandskapet.</p> <p>Vad är ett virtuellt stängsel? Ett virtuellt stängsel fungerar så att djuren har en transponder som hänger i ett halsband. Djurägaren ritar upp ett virtuellt stängsel i sin telefon eller på en platta. Djurets transponder känner av om djuret kommer i närheten av det virtuella stängslet med hjälp av GPS teknik. Om djuret närmar sig betets gräns kommer en ljudsignal att höras från transpondern. Ljudsignalen ökar i styrka fram till betets gräns. Om djuret väljer att fortsätta över gränsen får djuret en elstöt från transpondern.</p> <p>För att systemet ska fungera krävs det en inlärningsperiod. I försök gjorda i Norge ser man att djuren lär sig vad ljudsignalen betyder och vänder bort från gränsen när de hör den. Djuret får alltså ingen stöt. Djur som ändå väljer att gå över gränsen får ett visst antal stötar. Sedan stängs funktionen av och djurägaren får ett sms om att djuret är på rymmen. Tack vare GPS systemet kan ägaren lätt hitta djuret och ta det tillbaka till området. Enligt NoFence (norsk tillverkare av virtuella stängsel) är stötarna som ges från halsbandet svagare än de elstötar som ges från ett traditionellt elstängsel. Transpondrarna underlättar den dagliga kontrollen av djuren eftersom det är lättare att hitta dem på stora beten. Dessutom kan systemet meddela djurägaren om en individ rört sig ovanligt lite vilket kan vara ett tecken på sjukdom. Det är viktigt att komma ihåg att transpondrarna inte ersätter mänsklig kontroll av djuren utan kan fungera som ett komplement. Virtuella stängsel har under en tid varit godkända på getter i Norge och sedan någon vecka är det även fritt fram för får- och nötproducenter att använda sig av virtuella stängsel där.</p> <p>Inom projektet vill vi samarbeta med en eller några djurproducenter som är villiga att testa systemet.</p> <p>Punkter vi vill utvärdera under projektet är:</p> <ul style="list-style-type: none"><li>- Inläringen – hur genomförs detta moment på bästa sätt, hur lång tid det tar för djuren att lära sig systemet, lär sig alla individer lika snabbt, hur många ljudsignaler och stötar krävs?</li><li>- Djurvälstånd och djurhälsa – tecken på stress, förekomst av skavsår, hur ofta behöver halsbanden kontrolleras?</li><li>- Batteritid – hur länge håller batterierna?</li><li>- Ekonomi – hur ser möjligheterna ut för att få investeringsstöd för tekniken? Lönsamhet för producenten baserat på åländska kostnadsnivåer?</li><li>- Kostnader för anläggning och underhåll av virtuella stängsel jämfört med traditionella stängsel på Åland.</li><li>- Nyttan/intäkterna av virtuella stängsel på Åland för produktionen, den biologiska mångfalden och kulturmiljöerna.</li><li>- Lantbrukarnas upplevelse av tekniken</li><li>- Hur påverkas granen av skogsbete? Finns det risk för röta?</li></ul> <p>Ytterligare frågor som kan vara intressanta att diskutera är hur man som djurägare kan skydda djuren mot rovdjur och hundar. Också allmänhetens behov informeras om att djur kan röra sig i områden till synes utan staket – hur görs detta på bästa sätt? Möjligheten finns att diskutera detta i workshop- format. Ytterligare kommer att hållas demonstrationer och infomöten där intressenter kan bekanta sig med systemet.</p> <p>RISE har erfarenhet av liknande projekt och kommer bland annat att vara involverade i framtagandet av en plan för det praktiska genomförandet av projektet. På Åland finns ingen verksamhet som motsvarar RISE och ingen verksamhet som besitter samma kunskap som RISE gör. Därför har projektet inte tagit in offerter från andra liknande verksamheter.</p> <p>Projektet kommer även att involvera veterinärer för att säkerställa djurens välmående i enlighet med gällande lagstiftning.</p> <p>Husdjursrådgivare Carin Ekström vid Ålands hushållningssällskap kommer att fungera som projektledare.</p>	
<b>2. BEHOV OCH BAKGRUND</b> Varifrån kommer vi? Var är vi? Berätta historien bakom.	
<p>Betande djur ses som en viktig resurs för bevarandet av det lokala kulturlandskapet. På Åland fanns det år 2018 ca 6900 ha naturbetesmark i produktion. Av dessa var ca 3700 ha skogsbeten och övriga naturbeten som båda är icke-stödberättigade. Resterande betestyper var naturbeten och ängar (9 %), naturbeten med höga naturvärden (7 %) och naturbeten med riktade insatser (1 %). Samtliga av dessa är stödberättigade. Utöver den totala betesarealen söktes det även ersättning för ca 470 ha flerårig och permanent betesvall som ofta finns i anslutning till naturbetena. I dagsläget betas dessa olika naturtyper främst av nötkreatur och får. Fastighetsverket förvaltar stora arealer</p>	

naturbetesmarker runt framförallt Kastelholm och Bommarsund där tekniken med virtuella stängsel skulle kunna få avgörande betydelse för kulturmiljövården.

Betesmarker runt stugbyar och golfbanor kan också vara en möjlighet och öka närhetskänslan till landskapet och man slipper dessutom årliga bränning av förna som gynnar floran som t.ex. gullvivor och orkidéer.

Det är välkänt att naturbetesmarker är artrika naturområden som är beroende av betande djur. Naturbeten som inte längre betas riskerar att växa igen och artrikedomen går därmed förlorad. Det finns dock, enligt Jordbruksverkets rapport från 2011, vissa utmaningar med betesbaserad köttproduktion. Produktionsgrenen dras enligt rapporten med högre kostnader per kg producerat kött än köttproduktion som baseras på kraftfoder. Enligt rapporten kräver produktionen i sin nuvarande form antingen ranchdrift i större skala, höga miljöersättningar eller att producenten har låga anspråk på arbets- och kapitalersättning. Höga produktionskostnader i kombination med vårt mosaikartade landskap som försvårar storskaliga produktions sätt kan därmed bli ett hot mot det långsiktiga bevarandet av naturbetesmarkerna.

I en nytgiven rapport från AgriFood economics centre i Sverige med namnet "Naturbetesmarkens framtid - en fråga om lönsamhet" konstaterar författarna att det i Sverige bör finnas tillräckligt med djur för att beta de svenska naturbetesmarkerna. Trots detta växer naturbetesmarker igen på många håll i Sverige. Detta pekar på att lantbrukarna upplever andra hinder. Ett av dessa hinder är förknippat med merarbetet kring betesdrift. Författarna skriver att bete är ett billigt foder som inte kräver avancerade utfodringssystem, men som istället är associerat med högre kostnader för exempelvis stängsel, tillsyn av betesdjur, djurtransporter och vattentillgång.

### 3. MÅL Sätt mål och delmål (SMART). Vad ska vi göra för att komma till resultatet? Hur ska vi ta oss dit?

Målet med projektet är att undersöka om virtuella stängsel uppfyller kraven för Ålands djurskyddslagstiftning och därmed kan vara ett sätt att öka intresset för naturbeten som foder.

För att nå målet måste systemet testas i åländska förhållanden. En eller några åländska djurhållare får möjligheten att testa systemet med sina djur. Veterinärer kommer att vara inkopplade i enlighet med lagstiftningens krav.

Virtuella stängsel ska testas under betessäsongen 2020 och också under 2021. Projektet kommer att avslutas under hösten 2021.

### 4. RESULTAT Vad skapar projektet? Framtidsbild. Vad vill vi uppnå? Vad ser vi för potential och kringeffekter i framtiden, tack vare projektet? *För projekt med budget över 29000 krävs även en fritt formulerad utvecklingsplan.*

Virtuella stängsel kan vara en lösning på de hinder som nämndes i rapporten från AgriFood (punkt 3, behov och bakgrund) och därmed öka utnyttjandegraden av våra naturbeten och skapa möjligheter för kulturmiljövården.

Med virtuella stängsel kan djurhållarens arbete underlättas. Detta i sin tur skulle vara ett led i arbetet mot förlusten av artrika landskap och kulturmiljöer. Eftersom virtuella stängsel enkelt kan flyttas med några kaptryck så kan större och nya områden snabbt och enkelt stängslas in. Samtidigt kan känsliga fornlämningar eller tomter enkelt stängas bort och området runt om kan betas. Allt detta kan minska behovet av djurtransporter, manuell stängsling och vattenbehovet kan enklare tillgodose om djuren kan få tillgång till sjöar och vikar. Eftersom virtuella stängsel enkelt kan dras i vatten kan man också undvika att djuren simmar från betet eller går runt stängslet vid utvatten.

Under sommaren 2018 torkade många beten bort på grund av vattenbrist och värme. När betena tar slut måste nya områden stängslas in och detta kan vara mycket utmanande. Ofta räcker betet kortare tid eftersom betestillväxten avstannat under torra förhållanden vilket gör att djurproducenten har stora svårigheter att hinna stängsla tillräckligt med områden för att tillgodose djurens behov av foder. Om liknande förhållanden uppstår på nytt kan virtuella stängsel vara ett viktigt hjälpmedel.

### 5. MÅLGRUPP För vem är projektet? Hur når ni målgruppen och hur involverar ni dem?

Projektet riktar sig i första hand åländska djurproducenter och markägare, men också rådgivare, beslutsfattare samt personer med intresse av bevarandet av det åländska kulturlandskapet som Fastighetsverket och Landskapsregeringens kulturbyrå, kulturmiljöenheten.

Ålands Hushållningssällskap har en välbesökt Facebook sida och hemsida vilka används flitigt för att sprida information till målgruppen. Annonsering via Landsbygdsnytt kommer också att ske. Landsbygdsnytt delas ut till samtliga jordbrukare på Åland som är med på postens lista. Det brukar vara ca 700 hushåll som nås av infobladet.

Målgruppen kommer att involveras genom föreläsningar/seminarier, praktiska demonstrationer och demovisningar av systemet. Några intresserade djurägare (både får och nöt) kommer få prova systemet på sina djur och få hjälp med inskolning av djuren.

## 6. PLANERING & RESURSFÖRDELNING

Vilka resurser har vi? Person- och ekonomiska resurser. Handlingsplan – vad ska göras? När? Hur? Vem gör vad?  
Budget (kan skrivas på baksidan)

Budget ligger bifogad, se hyrrä.

RISE kommer att vara behjälpliga och har kunskapen för att göra upp en plan för upplägget gällande djuren. Detta är ett av de viktigaste momenten för att vi ska få svar på våra frågeställningar.

En veterinär behöver vara med i projektet i enlighet med gällande lagstiftning.

Projektledaren tar hand om administrationen, kontaktar djurägare, ordnar infomöten, demovisningar och workshops osv.

Projektet behöver ett godkännande av Ålands projektgodkännandenämnd innan det kan starta. Efter detta kan projektet starta upp med inläring av djuren. Planen är att starta under betessäsongen 2020.

Följande företag, föreningar och myndigheter har valt att lämna in ett letter of support till projektet (se bilagor i hyrrä):

Eckerö Golf  
Ålands Fåravelsförening r.f  
Dahlmans  
Ålands Natur & Miljö r.f  
Ålands Skogsvårdsförening r.f  
Ålands Landskapsregering Kulturbyrå

## 7. ÖVRIGT

Projektet är avhängigt av att RISE och Ålands Hushållningssällskap får verksamhetstillstånd och godkännande av Ålands Projektgodkännande nämnd.

- Vi har tagit del av EU:s regler om stödets synlighet och informerar om stödet med en skylt och/eller digital logotyp
- Vi har tagit del av information om arbetsdagböcker och underskrivna talkotimlistor.

### UNDERSKRIFT

Namn: Carin Ekström

Datum: 21.4 2020